

Юрій Смолич

СЕРЦЕ КРАСУНІ

НОВЕЛА

1

Ми зустрічалися не частіше як раз на день, у кондиторській Петросяна, що на Приморському бульварі.

Більше не було де й зустрітися в цьому крихітному містечку, завбільшки з звичайну дачну садибу: і без того всі мешканці цього селища мутили один одному очі зранку до вечора.

Отже, ми були майже керозлучні ціліснікий день, але до кондиторської Петросяна ми неухильно з'являлися точно о п'ятій. В цю пору кондитор Петросян, за один карбованець двадцять п'ять копійок з брата, частував нас чашечкою запашної, справжньої турецької кави з двома мікроскопічними бісквітами. Ми запивали її кількома пляшками нарзану, з'їдали три кіло винограду, випалювали десяток цигарок,— і цього нам вистачало якраз до шостої. О шостій ми всі втрьох ішли купатися.

І на цей раз наш етикет майже не був порушений. Я кажу — майже, бо Ольга, проти звичаю, хвилин на десять спізнилася. Вона прийшла саме тоді, як ми з Давидом бралися вже до другої чашечки кави.

— Я спізнилася не з моєї вини,— поінформувала вона,— сьогодні у нас трапився нещасний випадок: в одного хворого був жахливий напад малярії. Він просто казився і мало не кидався на людей. Кінчилося все сердечним зомлінням ...

— Хіба може бути таке від малярії? — Давид скоса, але надто пильно поглянув на Ольгу, і зразу ж лячно забігав очима. Він навіть трохи зблід.

— О, буває ще й не таке! — Ольга сіла і з насолодою ковтнула гарячої кави.— Буває ще гірше: стовбняк, параліч, кома. Малярія — це жахлива хвороба ... Ви вже п'єте по другій? Це не по - товариському. Хіба не можна було трохи почекати на мене? — В її голосі забреніла легка колоратурата капризної дівчини.— Давиде! Я вам кажу. Залишіть вашу каву. Ви доп'єте її, коли й я візьмуся до другої!

Але Давидові вже давно було не до кави. Він понуро схилився і нервово покусював свої бліді губи.

— Значить і на мене чекає таке... — схлипно зітхнув він, і мені навіть здалося, що очі його зробилися вогкі.

— Що саме? — не збагнула Ольга, беручися до другої чащечки.

— Стовбняк... параліч... кома...

— Хіба у вас малярія?

— З дванадцяти років. Я захопив її ще хлопчиком...

— Але ж ви лікувалися? Коли у вас був останній напад? — Ольга поставила чащечку і, з властивою всім медикам убійчою спочутливістю, торкнула Давида за рукав.

Я журно зітхнув і одвернувся до вікна. Крім моря, пляжу та кількох голих тіл, — і там не було нічого утішного. Весь наш надвечірній спочинок і на цей раз був непоправно зіпсований. Це ж тепер вони знову говоритимуть про всякі симптоми, наслідки і ускладнення, про температуру, бандажі, милиці, електротерапію, бальнеологію, режим, раціон, моціон, порціон... І всією цією езопівською мовою ескулапії шматуватимуть мое здорове серце, мої здорові нерви, здорове тіло і здорову психіку! Що Давид з Ольгою заженуть мене в труну, чи вже принаймні в десяток добірних і необорних хвороб — це я вже знову напевне, і до цього був готовий. Але, присягаюся, досі мені не було відомо, що в Давида ще й малярія!..

О, цей Давид! Я просто вражений, як земля й досі носить його на собі? Як їй не набридне? Послухали б, лишень ви, якими тільки хворобами наділила щедра доля цього сердегу - Давида!

Він зроду рапахітик. Він сповіщає це сумно, і з його покришених зубів, покручених ніг та дегенеративного черепа ви зразу пересвідчуєтесь в правдивості такого діагнозу. Він зроду й золотушний. Вам, звичайно, відомо, які тяжкі наслідки дає ця проклята неміч у дорослому віці. Змалку він перехворів на всі законні і незаконні дитячі хвороби: кір, шкарлатину, дифтерит. Про випадкові інфекції, всякі там коклюші, ангіни, інфлюенци, гастріти — і говорити не доводиться: вони відвідали нещасне Давидове тіло разів по десять кожнісінька. Після висипного тифу бідолаха Давид недочуває на ліві вухо. Після черевного, ускладненого проривом кишечника, йому вирізано з півметра тонкої кишки. Але й з рештками своїх кишок він вправляється зле, бо за голодних років здобув собі класичного колітус - хронікус. Слідом за колітом з'явився й піеліт з фосфатурією. А там і склероз пішов буйно по жилах цілими дюнами високосортного вапняка. Певна річ, що в результаті переобтяження лімфотракту — постійно перетравлювати та витравлювати якусь інфекцію — лімфатична система зовсім знесилялася і так лопухла, що, коли б добренъко промацати плохеньке, синяве Давидове тіло, то здалось би, що його напхано копою добірного сочинського чорносливу.

Я не можу дозволити собі обтяжати увагу читача переліком усіх Давидових хвороб, бо ж, можлива річ, і сам читач слабує

на котрусь із них, і ні до чого хвилювати його зайвим нагадуванням про близькість його смерті. Здоровому ж читачеві це також навряд чи приємно, бо й він не гарантований колись захворіти і поділити з Давидом його гірку долю. Але я муштульки сповістити, що постійне і довге лікування всіх цих хвороб, певна річ, розширило аорту і дошкульний міокардит заводів серцем безталанного Давида.

Я допив третю чашку бридкої і смердючої кави цього прохвоста Петросяна і почав похмуро міркувати, від якої хвороб буде найлегша смерть. Ольга докладно пояснювала Давидов різницю поміж первинними та повторними симптомами малярії.

— Ах, Ольго, Ольго! Прекрасне дівоче серце, не займане міокардитами чи ендокардитами!

Звичайно, я міг би покинути ходіння сюди, до кондиторської Петросяна, і тим навіки позбутися слухання розповідей про навісні Давидові хвороби. Але ж ви розумієте життя в далекому, запротореному на голий морський берег городку, де ця кондиторська Петросяна є єдине прилюдне місце, окрім хіба ще санаторія на п'ятдесяти ліжок та причалу на п'ятнадцять рибальських фелюг? Давид працює тут завідувачем місцевої електрички з динамкою в півтора обхвати, Ольга — третій місяць, закінчивши медінститут, стажує інтерном в санаторії, а я забрався сюди вдвох з друкарською машинкою кінчати в затишку роман про щасливе життя та нещасну любов. І всі ми троє, наше нещастя, як виявилося, — земляки.

Ось що примушує нас щодня точно о п'ятій сходитися тут за набридлою кавою Петросяна та пляшками Кавмінводу управління. Земляцтво — це непоправна психічна хвороба, яка змушує людей, замість поширювати своє життя й інтелектуально розквітати, здобуваючи знайомства з новими речами й людьми — нидіти й самотрівно всихати в анемічних соках перших вражень свого неповноліття, тулячися, чорт його знає чого, до випадкових спільників дитячих худіганств.

А втім, коли пішло діло на чистоту, то я мушу признатися. До Ольги в мене зовсім специфічні почуття. Я симпатизую їй дещо більше, ніж до того примушує мене наше земляцтво. Словом, мої почуття до неї зводяться до того, що я хотів би, щоб і вона мала до мене точно такі ж почуття, які маю до неї я. Здається, я висловився досить прозоро?

Отже, тільки почувши, що в профілактичній розмові Ольги з Давидом запала коротка випадкова пауза, я шулікою падаю між ними і намагаюся перевести балачку на інше:

— А у вівторок, — кажу я, — я поїду до Одеси.

— Да? — байдуже каже Давид, цілком опанований думкою про повторні малярійні симптоми, і одвертається геть.

Ольга не каже і того. Вона мовчить, либонь і не почувши моїх слів. Вона, очевидно, занурена в обмірковання якогось надзвичайного симптуму, допіру виявленого в анамнезі Давида.

— Вам, Ольго, нічого не треба в Одесі? Я завтра іду туди,—
з квітою надію, майже принижено благаю я її ласки.

— В Одесі? Ні. Нічого не треба.

Вона навіть не цікавиться чи надовго я збираюся їхати.
А може ж я ніколи вже не повернуся сюди!

— Я й не знаю, чи повернатися мені сюди...— починаю я,
намагаючись якось підштовхнути її увагу. Але я навіть не кін-
чаю цієї фрази. Ольга вже відвернулася від мене і жваво ки-
нулася до Давида. Вона нарешті згадала назву цього ідіотського
малярійного симптому. І вона береться підсумовувати всю істо-
рію ще однієї Давидової хвороби.

Кінець! З цим треба покінчити. Раз жінка абсолютно не ці-
кавиться мсю присутністю, раз навіть розлука не може звору-
шити її...

Я встаю. Я знімаю шляпу. Я простягаю руку.

Замість Ольги мою руку бере Давид і мляво тисне її своєю
анемічною долонею.

— Прощайте, Ольго! — виголошу я і голос мій тремтить.

Ольга нарешті кидає на мене неуважний, розсіяний погляд.
Вона бере мою руку, теж розсіяно потискує її і відпускає, на-
віть не затримавши. Ще більш неуважно вона запитує. Так за-
питують, коли треба чимось заповнити непередбачену паузу:

— Хіба ви оце вже зараз і їдете?

Зараз! Негайно! — треба було залементувати і, вибігши з ка-
в'ярні, щосили грюкнути дверима. Але, замість того, я силкоюся
затримати її руку і з тихим, ганебним ліризмом белькоочу:

— Н - ні, знаєте, завтра. Мені ж треба скласти речі, і потім ...

— Ага! — каже Ольга і одвертається знову до Давида.—
Хіну треба приймати тричі на день по ноль - три, намагаючись
точно встановити фатальну годину чергового нападу ...

Хвилин з п'ять я стою за дверима кондиторської і ганебно
обмірковую, з яким би приводом повернутися мені зараз назад.
Ні до якої Одеси я зовсім не збираюся їхати. Це говорилося
тільки з розрахунками на чулість Ольжиного серця. Я дивлюся
на годинник і вираховую, що до шостої лишилося ще п'ятна-
дцять хвилин. Отже, так чи інак, а за п'ятнадцять хвилин Ольга
з Давидом,— ах, знову цей чортів Давид! — будуть на пляжі.
Я повертаюсь і простую на пляж.

На пляжі я лягаю під кущем акації, нашим звичайним місцем
купання. Я безтязмо люблю море, і найбільша для мене насолода — лежати отак на гарячому піску і бездумно вдивлятися
в голубизну хвиль. Я лежу і, поверх хвиль, через мініатюрну за-
току, вдивляюся в двері кондиторської Петросяна.

Рівно о шостій Ольга з Давидом виходять з кондиторської,
огинають затоку і наближаються до мене. Я чую останні слова
їх розмови. О, щастя — що чую я! Малярикам не можна ку-
патися! О, мила, прекрасна малярія! Нарешті, хоч одна хвороба

прислужилася і мені ! Хоч в морі ми з Ольгою будемо вдвох без цього вібріона, Давида.

Я беру добрий розгін з берега, вихорем перелітаю хистки місток і з диким вереском, подвійним сальто - мортале, з гравіметрової височини поринаю в розкішні хвилі. Ольга скромно і боязко обминає трамплін і тихо сходить у море просто з пляжу. На моє сальто вона поглядає захоплено і заздро. За мить я вже біля неї, і вона злякано верещить, щоб я не смів хапати її за ногу. Я рицарськи пристаю на благання серця красуні, і ми пливемо поруч до буйка.

— Ах, як хотіла б я плавати так само добре, як от ви,— захлинається Ольга в прибої.

— Чого ж крацього ! Давайте я вас зараз навчу !

— Ні, ні ! Ой, ой, залиште — я боюся !

Півгодини минають непомітно і захоплено. Я поринаю на хвилину під воду, я плаваю всіма можливими способами і стилями плавби, я лежу, ходжу і стою у воді, я демонструю безліч водяних фокусів і спортивних рекордів — я млію від щастя і заходжуся від радощів. Ольга захоплена з мене, з моєї вправності, метикуватості, з сили моїх м'язів.

— Ах, який ви дужий ! — гукає вона раз - у - раз. — Як це ви чудово робите ! Як ви можете на таке наважитися ? Як це прекрасно ! Чудово ! Чудесно ! Надзвичайно !

Справді, все це чудесно і надзвичайно. Давид вже відколи махає з берега своїми незgrabними, покрученими передчасним ревматизмом руками, але ми не зважаємо — нехай махає собі, бовдур і бевзь. Ольга зо мною, і тільки зо мною !

Розбурхані ми виходимо з моря і з щасливим морським сміхом падаємо на гарячий пісок. Я розповідаю Ользі про всі мої подвиги на спортивному полі. Евріка ! Вона, виявляється, захоплена «болельщиця». Зачаровано і, право - слово, закохано вона слухає про мої рекорди з легкої атлетики, про призи на велодромі, про загнані мною на міжміських матчах голи. Несміливо і з пошаною вона має мої біцепси, марно пробує розірвати мої схрещені долоні, розсунути мені коліна, збити мене з ніг. Нарешті, я підіймаю її, підпираю долонею її поясницю і так на одній руці побідно ношу по пляжі перед пісною Давидовою фізіономією.

Потім, зморені і щасливі відчуттям нашого здоров'я і сили, ми сідаємо на піску і закурюємо. Я розповідаю Ользі систему фізичного виховання, якої я запеклий прихильник. З завтрашнього ранку Ольга хоче розпочати вправи за цією системою. Я буду її тренером. З співчуттям позираю я зверху на бідолаху Давида, що тут же коло нас на піску розпростер своє синевожовте тіло курчати.

Сонце тим часом сідає. Його червоний кругляк набирає химерної надвечірньої форми еліпса і пірнає в золотаву габу водяного обрію. Вечірній бриз пестить наші тіла, робить їх холод-

ними, пружними і глянсуватими, немов стиглі яблука. Ми захоплюємося з краси заходу і прозорості повітря, але Ольга мерзне під настирливими подувами бризу, щулиться й горнеться до мене. О, миць, дорогий бризе! Я обіймаю Ольгу за торс і присуваю ближче до себе. Потім я накриваю моїм махровим рушником її плечі, не забувши кінчиком прикрити і себе. Тепер ми сидимо під одним укривалом, зовсім щільно, на серці мені радісно і я стиха наспівую стару пісеньку про футболістку, яка грава за голкіпера і не змогла захистити гола, коли забивав шута її коханий. Ольга ніяково рेगоче з двозначних місць, але пісенька її подобається, вона просить проспівати її ще раз і береться сама підспівувати веселому, задористому мотивові:

— Я футбольістка, в футбол гуляла,
І я ворота захищала ...

Голос Ольжин не з оперних, але звичайно приємніший за оперні. Наш дует виходить зовсім не поганий, тільки ж Давид все намагається нам підспівувати своїм катаральним фальцетом.

— I ви, Давиде, знаєте цієї пісеньки? — надзвичайно дивується Ольга. — Ale ж звідкіля?

— Звичайно знаю, — знехota, відгукується Давид, так само знехota, як і підспівував допіру, — я теж свого часу грав у цей дурацький футбол.

— Ви, Давиде, грали в футбол? Та невже?

Дійсно, я пригадую, Давид грав у футбол. Він був хавбеком у третій команді. Ale ж треба було подивитися, що то за хавбек був! Його викинули після першого ж лігового матча, нещасного партача. Я рेगочуся і збираюся розповісти Ользі, як Давид промазав колись пас під самісінським ворожим голом, і дав генц, та як його бито за це після матча. Ale Давид випереджає мене і відповідає на Ольжине запитання:

— А якже! Разом з ним, тільки що в різних командах. Проклята, дикунська забавка! Це ж через неї я дістав осув кишечника і всі прокляті хвороби нирок!

— Ну, що ви, Давиде!

— Звичайно! Всім запеклим футболістам кінець - кінцем осувається кишечник чи занедужують нирки. Та й серцеві моєму, я гадаю, чимало лишилося на пам'ять від футболу ...

Ольга жваво повертається до Давида:

— Цікаво, — захоплюється вона, — а коліт? Він з'явився у вас після того, як ви грали у футбол, чи раніше? Адже коліт безпосередньо зв'язаний з осувом кишечника.

— Коліт? — з настороженим жахом перепитує Давид, — пізніше... Ви гадаєте, що й коліт може бути результатом цього варварського грища?

— Дуже можливо. Це надзвичайно цікаво прослідкувати, че, знаєте, може бути темою наукової роботи для терапевта;

різні види спорту, і захворювання залоз внутрішньої секреції
Адже ...

Я пробую присунути Ольгу на місце і знову пригортаю її за
талію, але вона неуважно відсторонюється і вже цілком повер-
тається до Давида :

— А який був у вас нормальний стул до того, як ви почали
грати в футбол? Не пригадаєте?

Лють кублиться і наростає в мені десь між шлунком та під-
шлунковою залозою. О, нещасний ваготонік! І чому я не скру-
тив тобі в'язи ще тоді, під час тренажу на футбольному полі!
З останньою надією я хапаюся за Ольжину руку:

— А завтра я іду до Одеси якраз на матч! — брешу я не-
сподівано для себе самого.— Мене викликають грати у збірній!
У збірній СРСР!.. Проти Уругваю!.. Парагваю!.. Проти збірної
островів Папуа!

— А болі під грудьми? — не слухає мене Ольга,— ви не по-
мічали їх замолоду? Коли ще не грали в футбол?

Море стає темне, аж чорне. Останні відблиски вечірньої зорі
розпливаються в хвилях, немов криштали калі - гіперманганікум
у теплій воді ...

— А ваш сечовий пўзир? Чи не помічали ви якихось змін
після вашого захоплення футболом?

Я зриваю з себе мокрі труси і люто жбурляю їх об землю.
Потім з одчаєм і покорою одягаю свої штани.

2

Наступні дні минають в нудній спекоті.

Прокляте море стоїть, мов закам'яніле, подібне до щербатого
дзеркала в санаторній перукарні — жодного подуву бриза
зранку до вечора. Розпечене повітря нездатне рухатися над
землею, густе, як ряжанка, і, як ряжанка ж, вурдиться на ніч
липучою задухою.

Ми бродимо, мов очманілі, понад берегом і щожвилини лі-
зemo в масну воду затоки. Та марне — хвилі не дають спочинку,
не освіжають, тільки зморюють, як грязева ванна. Та й Ольга
зходить у воду не вище пояса, щоб і купаючися не припиняти
балачку з Давидом, якому купання категорично заборонене. Іх
терапевтична розмова гучною луною котиться вздовж понад
пляжем аж до причалу і в глибину моря на багато гін. Давид
розвідає Ользі, як міниться в нього температура залежно від
температури та тиснення повітря. В кондиторській Петросяна
Ольга з олівцем в руках зираховує середньодобову, середньо-
місячну та річну температуру Давидового організму. Я випиваю
весь нарзан, і негайно ж він виливається рясним потом на мою
майку. Давид принаїдно інформує Ольгу про те, як потіє він
вночі, вранці і надвечір. З Ольжиного вирішення зайнятися фі-

зичними вправами, під моїм безпосереднім керівництвом, так нічого і не вийшло — Ользі невистачає на це часу.

Справа в тому, що позавчора Ольга вже остаточно діагнозувала всі Давидові хвороби. Вона хитро вилучила всі гострі та інфекційні захворювання, локалізувала їх та інвентаризувала і вичерпно договорилася з Давидом про всякі там пілюлі, краплі та впорскування. Решту недуг вона зібрала докупи — проаналізувала, пересортувала, систематизувала і синтезувала, категорично довівши, що все це одним - одна, нехай і серйозна та небезпечна, однаке ж цілком конкретна і зрозуміла, медичній наукі добре відома, хворість. Все горе та лихо Давидове, виявляється, в його розхитаній та розламаній нервовій системі. І Ольга в категоричній формі запропонувала Давидові, нарешті (зауважте — нарешті), лікуватися серйозно, за якоюсь, чорт її там знає якою саме, ії власною, цілком радикальною системою. Відомо ж бо, що кожнісінський молодий лікар, який щойно покінчив з академічними справами, має свою власну, цілком радикальну систему лікування абсолютно всіх хвороб. І Давид нарешті (зауважте — нарешті) таки згодився взятися до лікування серйозно.

І от вони сидять тепер, тісно схиливши один до одного, над аркушем паперу і виробляють точний раціон Давидового життя. Тепер життя Давида буде точне як палата мір і ваги. Він житиме беззаперечно і точнісінько тільки за Ольжиними приписами: спати, вставати, гуляти, їсти, пити ... Потім — вольова гімнастика, ритмопластика, діета і навіть — самонавіяння ...

Вчора, прийшовши, як було умовлено, на мій перший урок фізичного виховання в ролі Ольжиного тренера, я приніс їй чудовий букет. Це — розкішний подарунок, тут, серед приморських пісків та побіч сухого степу, де не знайти й зашкарублої торішньої колючки держидерева. А Ольга ж велика прихильниця всяких таких естетичних прикрас на столику біля ліжка й змалку закохана в зелені дерева, трави і квіти. Букет я перевіз в якогось одесита з пароплава, заплативши за нього разів в десять дорожче проти прейскуранта найдорожчої оранжереї в Ленінграді, на Проспекті 25-го Жовтня, в люті морози кінця лютого місяця. О, як зраділа з свіжої зелені і запашних квітів Ольга! Вона нюхала, цілуvala, милувала квіти, вона пестила кожний пелюсток троянди, ховала своє обличчя в ніжну зелень барвінку. Як хороше могли б ми прогаяти ці п'ятнадцять хвилин, визначені на щоденні вранішні вправи з фізичної культури!.. Але саме цієї хвилини двері відчинилися і на порозі з'явився Давид. Він приніс на вранішній аналіз сечу, бо Ольга сама робить аналізи в санаторній лабораторії.

І — пляшечку з цією рідиною Ольга роздивлялася з не меншим захопленням, як щойно мій букет ...

Аж от коли моєму довготерпінню прийшов кінець. Його було випито до дна.

Ні! Я не відступлюся.

Серце красуні повинно належати мені !

Високий голос мужської гідності владно заговорив в мені Кров гарячою хвилею вдарила мені в серце — раз, а тоді ще раз Я здобуду прихильність красуні ! Вона кохатиме мене, і тільки мене — присягаюся всіма аномаліями Давидового організму !

І я вже знаю, якими шляхами простувати мені до Ольжи, ного серця. Я вже знаю. Я зроблю так, що вона не зробить Да-видові черговий аналіз.

Присягаюсь !

3

Сьогодні я сидів в кондиторській Петросяна за п'ять хвилин до п'ятої. І дарма, що було зараз ще за п'ять хвилин п'ята — Ольга теж вже сиділа за мною.

Рівно о п'ятій прийшов і Давид. Він тепер надзвичайно точний, виконуючи всі приписи Ольжиного раціону.

Давид кисло привітався і сів на своє місце. Петросяниха негайно ж поставила перед ним пляшечку нарзану,— кава тепер заборонена Давидові, згідно Ольжиного порціону. Давид з огидою ковтнув нарзану і заздро поглянув на наші чашечки, що парували свіжою запашною кавою.

— Ну,— мляво поцікавився він,— що там сьогодні в аналізі ? Оксалати є ? Мені здається, фосфатів сьогодні було менше ?

— Ах ! — схопилася Ольга і почервоніла.— Пробачте ! Ви знаєте, я не зробила сьогодні аналізу ...

— Не було часу ? — вражено і ображено звів брови Давид.

— Часу ? — Ольга зніяковіла зовсім : Давид же прекрасно знов, що саме сьогодні в Ольги повинно було бути найбільше вільного часу — сьогодні був вихідний день.— Часу ? — вже розгубилася Ольга.— Часу ... Розумієте ... розумієте ...

Що там було розуміти ! Бачили б ви, як звитяжно й зневажливо поглянув на Давида я, поверх його жалюгідної пляшки з нарзаном. Бо це ж через мене Ольга не зробила вранішнього аналізу сьогодні ! Цілий ранок, тобто саме тоді, коли мала б Ольга дивитися в мікроскоп на Давидові оксалати і фосфати, ми просиділи з нею під кущем акації, в затінку, завинуті в вогкі простирадла ...

Давид через силу ковтнув свій гидкий нарзан і, мало не плачучи, пробубонів :

— Алеж тепер, алеж тепер матеріал зіпсувався. І в графіку аналізів проти сьогодні було порожнє місце. Як же перевірити вплив вчораšніх процедур ?

— Ах ! — трохи навіть роздратовано відказала Ольга,— один день не має ніякого значення. І взагалі, я гадаю, що буде доцільніше робити аналізи не щоденно, а через день.— Потім вона рвучко обернулася вже простісінько до мене : — А з вами я ніколи не погоджуся ! Ніколи, ніколи ! Та ви просто неук ! Ви просто ганебний невіглас !

І, вхопивши мене за обидві руки, Ольга почала бити мене дерев'яними цитатами, формулами і непреложними істинами.

Я сидів і блаженно всміхався. Цитати, формули і непреложні істини линули повз мої вуха і мою свідомість — мені було на них наплювати. Я був неук і ганебний невіглас. Чудесно! Нехай неук, нехай невіглас, алеж — аналіз сьогодні не зроблено і причина цьому — я неук і невіглас.

Справа в тому, що ми з Ольгою сперечаемося про медицину. Ще вчора ввечері між слів, наче між іншим, я недбало кинув Ользі якусь фразу про те, що в медицині не вірю. На відповідь вона тільки презирливо стенула плечима — мовляв, що з тобою, в такому разі, говорити. Але ввечері, прощаючись з Ольгою, щоб іти вже спати, я знову висловив кілька скептичних тверджень про сучасну медицину. Щось там таке про механістичність сучасної лікувальної практики, про «освічене чаклунство» ескулапів, про непоступовість самої ідеї «ціління» і про її нужденість поруч з великою ідеєю «оздоровлення» людського організму. Ці думки і твердження я безсороюно вкрав в одного з плутаних персонажів старого фантастичного роману, написаного мною років з десять тому. Ольга мало не зайшлася від гніву та обурення. Вона сплеснула руками і широко розкрила рот. Але я підняв шляпу і, ввічливо відкланявши, рушив геть. Кілька її гнівних фраз ще долинули до мене. Але я навіть не сцирнувся і зник в чорній пітьмі південної ночі.

Зате сьогодні вранці, саме тоді, як Ольга якраз ладналася засісти до Давидових аналізів, я немов ненароком пройшов повз відчинене вікно лабораторії, помахуючи простирадлом. Я йшов купатися на пляж.

— Ви сказали вчора ідіотську нісенітницю! — гукнула вона мені крізь вікно.

Я недбало махнув рукою і, не відгукнувшись, пройшов геть. Тоді Ольга зірвала з стіни простирадло, виплигнула через вікно і побігла за мною навздогін, вигукуючи мені в спину сотні різних доводів, тверджень і аргументів. Я прийшов на пляж, скинув піжаму і шубовснув у воду. Виринувши, я стилем брас поплив просто в відкрите море. Ольга була вже майже біля мене. Стилем король вона наздогнала мене, засипаючи цитатами із Гіппократа, Сеченова та Павлова. Назад з моря мені довелося плисти з Ольгою на спині, бо, в запалі дискусії, вона запливла надто далеко і не мала вже сил повернутися назад.

Потім ми відпочивали на піску, розкошуючі в вогких простирадлах. Розкошував втім тільки я, Ольга ж зовсім вимучилася, викладаючи мені теорію суб'єкта і об'єкта в медицині та принципи носології і носунтології. Але я не здаюсь. Я підкидаю скептичні афоризми, вуличного, зовсім другосортного походження, і тільки роздмухую Ольгину непримиренність. Ми навіть обідали разом в Ольгиній кімнаті її обід, принесений з санаторної кухні, — вона не згодилася відпустити мене, поки не до-

веде мені хибності моїх поглядів. Тепер ми перебралися до Петросяна. І Ольга намагається довести мені, що я просто неукі ганебний невіглас.

Давид з тихим жахом прислухається, як у запалі суперечки ми перекидаємося з легкістю грачів в волейбол страшними медичними термінами. Сепсис,— він здригає. Шок,— він блідне. Конвульсії,— його обличчям перебігає коротка конвульсія і горло стискає спазм. Потім він наче виринає з води і навіть трусить головою, неначе струшує з себе краплі. Це він має звичку так трусити головою, коли його обсідають якісь докучливі, прикрі думки. Таким способом він бореться з симптомами нових хвороб. На мові, інспірованій йому Ольгою, це зветься «боротьбою з самонавіянням». Якщо хтось із нас, Ольга або я, шукаючи аргументі для підсилення своєї точки погляду, звертається до Давида, питуючи його думки про таке чи сяке явище в медицині,— він стовпіє і в жасі задкує від столу разом із стільцем, немов нагло вздрівши страшний привид.

Коли ми виходимо о шостій, ідемо на пляж і потім до пізнього вечора бігаємо вздовж лінії прибою, намагаючись перекрикати одне одного, доводячи правильність своїх позицій,— Давид слідує за нами кілька кроків позаду, не наважуючись підійти ближче.

Пізно вночі, недбало розпрощавшися з Ольгою і відмахнувшись від її загроз: «завтра знищти мене впень»,— я іду додому, насвистуючи на весь голос:

Тебе, дівчино, хай милий горне ...

3

А втім, Ольга — людина діла і обов'язку, насамперед.

На завтра Давидові аналізи готові вчасно і розроблені до кладно. Фосфати в нього не зменшуються, не зникають і оксалати. Лейкоцити пониженні проти норми. З'явилися й гіалінові циліндри. Трапляється жовчний пігмент. Сліди білка ...

Все це Ольга сповіщає коротко, тільки ми сходимося в Петросяна. Давид туманіє і журно похнюється. Потім він трясе головою, борячися з самонавіянням, і розтуляє рота, щоб розпитатися про щось в Ольги. Та Ольга вже одвернулася від нього і накинулася на мене.

Пристрасний диспут виникає знов. Але й тепер я невблаганий. Я парирую всі Ольжині закиди, розправлюся з її тезами з хижістю степового шуліки - стервятника і роблю карколомні узагальнення та разючі висновки.

Ольга спантелічена й вражена. Її перемагає не стільки моя ерудиція, скільки моя інтуїція. Навіть у тих випадках, коли я зовсім мало поінформований в якомусь спеціальному питанні з хімії, біології чи медицини, я сміливо пускаюсь берега і пливу на тих спеціальних питаннях, як дійшлій і старий морський

вовк на хвилях раптового штурму. Я осягаю матеріал інтуїтивно і швидко приходжу до висновків, на побудовання чи заперечення яких фахівці науки витрачали силу роботи і ціле своє життя. І я формулюю ці висновки значно простіше й переконливіше, дарма що на шляху до них поминув цілий лазарет складених точних знаннів, згвалтованих наукових аксіом та скривдженіх загальновідомих істин. Це остаточно зачаровує Ольгу.

І тепер Ольга вже не обурюється з мого неуvtва, не скаже з мого невігластва. Навпаки,— вона вже захоплюється мною.

— Це надзвичайно! — патетично захоплюється вона.— Якби літератори, замість псувати папір солоденькими побрехеньками про нещасне кохання, взялися допомагати науковим діячам своєю емоціональною зброєю та організаційним нахилом їх інтелектів, скільки б придбала від цього наука! Її розвиток пішов би гіантськими кроками вперед. Слухайте, ви повинні проголосити ідею потреби кожному письменнику піти за секретаря до якогось наукового діяча!

За секретаря? Що ж — нехай, для початку, і за секретаря. І я переможно позираю на Давида. Але зразу ж серце моє стискає гострий жаль. Давид сидить край столу занехаяний і самітний. В наших суперечках він не бере участі жодним словом. Навіть тепер, коли, покинувши специфічні медичні теми, ми перешли до матерій абстрактних і узагальнень філософічних. На ці розмови Давид не реагує зовсім. Він тупо дивиться на муху на стіні, нудячися й нудьгуючи. Крім хвороб, він не вміє говорити ні про що інше. Та й про хвороби взагалі він також не вміє говорити. Він вміє говорити тільки про його власні хвороби. Чудна інтерпретація почуття власності!.. Ольга на Давида зовсім не зважає, немов його і на світі нема. Ох, ці вже жінки! Які вони, все ж таки, зрадливі! Як легко вони відкривають і закривають свої серця. Я переймаюся глибоким почуттям до зраджекого й покинутого Давида і, уриваючи дискусію з Ольгою, повертаюся зовсім до нього:

— Чого це ти так спохмурнів, Давиде? — дружньо й заклопотано питаю я.— Тобі може недобре? Яка сьогодні температура? А пульс? Вночі був гарячий чи холодний піт?

Ольга миттю уважно позирає на Давида — унятливим оком дбайливого медика — але, зразу ж забувши за Давида, знову відвертається й хапає мене за руки, мало не зваливши з стільця:

— Геніальна ідея! Ми пишемо з вами вкупі — роман!

На якусь мить і мені, нарешті, стало відомо, що в мене є серце, пульс і все таке. Бо серце мені захололо, а потім затріпотіло чимдуж. Я переміг! Ми з Ольгою писатимемо роман!.. Чи — напишемо, то буде видно далі, але ж — писатимемо. І це вона запропонувала сама!

Я відвертаюся, щоб Давид не помітив мого хвилювання, радісного блиску моїх очей.

Тим часом Ольга вже захоплено несеться вперед. Вона вже розвиває саму ідею нашого з нею роману. Це має бути книга, яка повинна піднести на небачені ще високості медицину і лікарства. В Ольжині палкій уяві сучасний лікар зводиться величною постаттю рицаря прекрасного образа. Пресвітлий апостол науки і натхнений громадський діяч — борець за щастя людини, отже і цілого людства. Вигадати всякі фабульні перипетії, які б виносили медичну науку та її рицаря, лікаря, на небачені ще верховини — то вже буде моя справа: Ольга великолічно відстуває це мені. Але — це ні в якому разі не повинно бути якоюсь банальністю з примітивними й заялозеними концепціями нещасного кохання. Це має бути якийсь зовсім новий, недоторканний досі сюжет, щось суто - медичне, щось медично - людське, щось людськи - пророчисте. Звичайно, — в основу має лягти якесь складна й важлива наукова проблема. Тут вибір багатошій і необмежений. Можна, наприклад, спинитися на якихось ідіопатичних явищах, явищах таємничих для ока обивателя в природі людини, нерозгаданих ще й науковою, але через які можуть бути розкриті не тільки нові горизонти медичної науки, а й самий внутрішній світ людини.

Тут Ольга дещо заплутується і робить невеличку паузу, щоб розібратися самій в тій навалі ідей, що нахлинули на неї, як злива. Я дивлюся на неї в захваті, захоплений покищо не стільки її ідеями, як нею самою. Давид користається з цієї паузи і щось буркоче з своего кутка.

— Шо ти кажеш? — перепитую я, намагаючися виявити до нього якнайбільше дружньої уваги.

— Ідіопатичні явища, — жує Давид, — справді, ідіопатичні явища, це надзвичайно цікаво. От, скажімо, у мене, наприклад ...

Ну, ясно — Давид хоче повідати ще про якусь з своїх ново-відкритих хвороб. Але я роблю вигляд, що дуже зацікавлений і навіть підморгую Ользі — зробимо, мовляв, ласку, послухаємо його.

— От, наприклад, — тягне далі Давид, — у мене палець. Великий палець на лівій нозі ...

Господи! Невже й пальці мають якісь спеціальні недуги?

— Палець! — підтверджує Давид. — Я, власне, ніколи на нього не звертав уваги. Але, уявіть собі, в ньому надзвичайно цікаві ідіопатичні явища ...

Він змовкає, щоб дати нам час уявити собі можливі в його пальці ідіопатичні явища. Це вже така ідіотська Давидова манера — сказати щось, а потім п'ять хвилин дивитися мовчкі на співрозмовця, з обличчям змовника державного перевороту в Мексиці.

— Явища! — нарешті урочисто докінчує він. — Уявіть собі, що в ньому щось наче голками штрикає, щось немов переливається — вроді я почуваю рух крові по капілярах, щось не-наче б то шарудить ...

— Шарудить? — на втіху йому вдаю я перестрашене завмирання серця, і відчуваю, що й моя фізіономія мимоволі переймає цей ідіотський вираз мексиканської таємничості. Господи! Ну, хіба ж може «шарудіти» в правому пальці лівої ноги? Що в ньому миши завелися, чи що?

— Шарудить! — тріумфуючи, відказує Давид.

Ольга байдуже відгукується, цілком оpanована власними думками про наш з нею майбутній роман:

— Це — неврастенія. Нічого незвичайного тут немає. Подібні явища спостерігаються в застарілих неврастеників. В підошві болі у вас бувають? А в попереку ви не спостерігали випадків гострої вразливості? Це — неврастенія.

— Неврастенія... — розчаровано тягне Давид. Йому шкода, що діагноз ставиться так швидко і так безапеляційно. — Чудово, нехай собі і неврастенія. Ale ж справа не в назві. I потім це ще не все.

— Не все? — тоскно перепитую я, розкаючися вже в моїй до нього спочутливості.

— Не все, — категорично відрубує Давид. — Уявіть собі, що мій палець... — Він тягне, смакуючи, з прочулою мімікою, якій позаздрив би перший - ліпший фізіономіст, і я вже цілком відразно уявляю собі, як в цей момент він обережно рухає пальцем в широкому парусиновому черевику, — мій палець реагує на всякі явища зовні. Наприклад — на звуки.

— На звуки?! — не витримую я, справді здивований з такої чудної властивості звичайного собі людського пальця.

— Ато ж, на звуки!

Ольга теж зацікавлюється і на мить немов виринає з рою творчих думок, що обсіли її.

— Уявіть собі, що я спостеріг, — запалюється Давид, підбадьорений нашою увагою. — Ви, наприклад, пригадуєте той широкий такий металічний шелест, який чуєш постійно, коли ідеш трамваем? Пригадуєте? А коли трамвай спиняється, то першої хвилини ви навіть почуваете таку, немов порожнечу, таку якусь звукову прострацію. Хіба ні?

— Ну, ну?

— Так от. Уявіть собі, що звуки ці немов би резонують у мене в пальці. I коли трамвай стане, я відчуваю, що палець ціміє. Терпне. Поки трамвай не рушить з місця знову. Га?

Це, нехай і кумедно, але справді цікаво. Я слухаю Давида вже з широю заінтересованістю. Чудний і цікавий індивід. Його будись в інститут експериментальної медицини, на жалування, як експонат.

— Цікаво! — каже і Ольга, одірвавшись нарешті від своїх мрій. — Це рідкий випадок вразливості. Унікальний випадок реакції периферійних нервових кінцівок. Ну, ну?

Давид побідно оглядає нас, цілком щасливеий відчуттям своєї унікальності, і, нахилившись ближче через стіл, переходить на зовсім конспіративний шепіт:

— А музика ?! — видає він одним разом, викотивши очі, як повішений.

— Що — музика ? — переймає мене жах.

— Уявіть собі, я чую музику пальцем ! Так, так, так ! Тобто, чую музику я, звісно, як і всі, вухами, але в той же час щось там таке вібрує і в пальці, ну, зовсім в унісон самій мелодії. Вище і нижче, швидше і повільніше. Я навіть почиваю від того немов би якийсь лоскіт у пальці. Га ? Ви уявляєте собі ?

Уявити це дуже важко, але ми все ж таки не можемо не уявити. Я з інтересом поглядаю на Давида і навіть нишком по-зираю під стіл, на ноги з таким надзвичайним пальцем. Жовті парусинові Давидові черевики нетерпляче постукують носками об підлогу. Ольга також щиро зацікавлюється.

— Цікавий ідіосимптом неврастенії. Щось подібне є занотоване в літературі, але я не пригадаю, щоб спостерігалися реакції на музику. Скажіть, це у вас зосереджується в самому пальці ? А інші точки ноги ? Наприклад — стопа ?

Давид не зразу дає відповідь. Пороздумавши, каже, що це треба перевірити. Ми розплачуюмося з Петросяном і йдемо на набережну, де реве санаторний гучномовець.

Сівши на ослончику, ми слухаємо інтродукцію до опери «Кармен» і прикипаемо поглядами до Давида. Гучномовець реве як бугай, і Давидів палець не може його не почути, але ми боїмось, що за ревом, свистом і хрипом недосконалого «Рекорда» може пропасті сама мелодія, а, хто ж його знає, може палець надто делікатний і реагує лише на виразну і м'яку мелодію. Давид сидить, заплющивши очі, вся його істота — напруження : він дослухається. Він — весь увага. Хвилин зо дві він урочисто мовить, немов спіритичний медіум.

Нарешті він подає признаки життя.

— Ну, ну ? — кидаємося ми.

— Чую, — шепоче він, — але, знаєте, якось невиразно. Чи не тому, що неодмінно треба почути ?

— А так, так, — зразу ж згоджується Ольга, — це може бути. Це психологічно вірно : коли треба спостерегти якесь явище в собі самому, його дуже важко спостерігти навмисне. Буває, що таким чином зовсім зникають деякі симптоми : хворий починає уважно придивлятися до якогось симптуму, і цей симптом зникає зовсім. На цьому можна навіть будувати симптоматичне лікування.

— Але все ж таки я чую ! — хапається Давид. — От тримтіть щось в пальці ... От, от ! Так, це безперечно в якійсь одній точці. Але, уявіть собі, я не міг би вказати точно цю точку ...

Спостереження забирають у нас цілий вечір. Ми ходимо на берег послухати, як реагує Давидів палець на шум прибою. Ми піджидаємо санаторний автобус, щоб встановити чи вразить палець торохкотіння мотору і зокрема сирена гудка. Потім ми з Ольгою співаємо дует, щоб пересвідчитися, що палець реагує і на во-

кальне мистецтво. Нарешті, Ольга приносить з санаторного клубу камертон, і ми вивчаємо реакцію пальця на кожну ноту гамми. Виявляється, що палець найдужче реагує на густі й низькі ноти басового регістру, тобто на ноти, які видобуваю з своєї горлянки я.

На ранок наступного дня нам щастить організувати експеримент з гудком пароплава, хоровим співом, вдарами молота по ковадлу і вереском немовляти. Вереск немовляти викликає в пальці різкий і дошкульний біль.

Принагідно ми виявляємо ряд інших явищ в Давидовому організмі. Давид констатує біль в правій п'яті, неподільно зв'язаний з експериментами над його музичальним пальцем. Крім того спостерігається отерпіння в попереку, тупе тиснення в плечі та штрикання в лівій половині потилиці.

Досліди над пальцем забирають весь наш вільний час на наступні дні. Покінчивши з роботою в санаторії, Ольга, як тінь,ходить за Давидом. Такою ж тінню за Ольгою плентається й я. Мені Давидів палець вже страшенно набрид і кілька разів я пробую відвернути Ольжину увагу на щось інше — на прозорість далеких морських горизонтів, на чудернацькі візерунки хмаринок на заході, на спів жайворонка в степу за могилою. Ольга тільки негерпляче відмахується. Вона не хоче слухати ні декламації віршів Єсеніна, ні невинних вірменських анекdotів, ні нюхати квітів, за якими я тепер щодня досхідсонця бігаю в степ до озерця за дев'ять кілометрів. Навіть квіти не приваблюють її!.. Щож, — дорікати їй, звичайно, не доводиться. З наукового погляду справа з феноменальним Давидовим пальцем очевидно заслуговує на особливий інтерес. І, чим можу, я допомагаю Ользі. Я ношу за нею її зошит, бо всі спостереження вона зразу ж нотує, я бігаю до її кімнати за тією чи іншою книжкою, потрібною для негайної довідки, я роблю виписки цитат з медичної енциклопедії. Я вже абсолютно вимучився і ледве пересуваю ногами. Ніч також не дає мені відпочинку, бо, катуючися з Ольжиної неуважності, я зовсім втратив нормальний сон. Одного тільки Давида не бере ніяка втома, він зранку до вечора на ногах і невтомно розповідає нам все нові й нові спостереження над власною персоною. Почуває себе він зараз значно краще, — очевидно, Ольжин метод раціонального лікування вже даеться взнаки, — він посвіжішав, щоки порожевіли, рухи стали жвавіші й сильніші. До того ж він почав щоденно акуратно голитися.

Однаке, від дальших експериментувань над пальцем Давид раптом відмовляється. Він заявляє, що перестає відчувати, а палець перестає реагувати, коли на нього звертати стільки уваги. Це лякає Ольгу і, щоб зберегти симптом, вона негайно ж припиняє нові експерименти.

Аж от коли я полегшенно зітхаю. Нарешті Ольга належатиме мені!

Я голюсь особливо старанно, міняю галстук, вдягаю свіжо

випросовані білі штани і прогулююсь перед брамою санаторія, піджидаючи коли вийде Ольга, закінчивши вечірній обхід по палатах. Коли вона з'являється біля хвіртки, я біжу через волейбольний майданчик, розмахуючи тюбітейкою.

— Ура! — кричу я. — У мене все готове. Завтра ми можемо починати.

— Що — готове? — не розуміє Ольга. Обличчя її зосереджене, думки обсідають її високе засмагле чоло. — Що — можемо починати?

— Як — що? Наш роман. Фабула в мене вже готова. В основу сюжету лягає ідіопатологія, як проблема розкриття душевного світу індивіда. Розумієте...

— Ах! — докучливо відмахується Ольга, — це ви про роман. Й — право зараз у мене немає на це часу. Мені треба скористати з цього перепочинку, який ми дамо Давидові, і розробити вже занотовані спостереження.

— От — от! — підхоплюю я. — Про це й мова. Ми працювати-мемо над цим разом. Ваші матеріали і мають лягти в наукову під основу роману. Ми схрещуємо їх, так би мовити, з моєю фабулою і тоді...

— Ах! — ще докучливіше одмахується Ольга. — Ну, як ви не розумієте? Питання надто серйозне, щоб віддавати його напоталу вашій белетристиці. Це суто — наукова проблема. І я спинаюся на ній, як на темі для наукової доповіді. Вивчення людини це вам не белетристика!

— Але ... — пробую я ще щось промімрити, та Ольга вже забуває про мою присутність і знову повертається до своїх думок. Вона морить лоб, щось згадуючи і щось передумуючи.

Кілька хвилин ми йдемо мовчкі. Власне іде Ольга, а я товчуся позаду, забігаючи то з лівої то з правої руки.

Нарешті, відчаявшись, я вдаюся до останнього.

— Розумієте, я так і думав писати роман сам, але поскільки мені зараз треба спішно виїхати ... мене викликають телеграфно ... і я хотів би ... до того часу, як я повернуся ...

— Ах, ви виїжджаєте! — нарешті звертає Ольга на мене увагу. — Це дуже добре. Я тоді зможу спокійно зосередитися над зібраними матеріалами і як слід розробити їх. А то наші з вами прогулянки відволікають мою увагу і я марную безліч часу ... А незабаром мені треба братися до нових експериментів над Давидом ...

Виїздив я вранці насвітанку.

Я приволік до автобусної зупинки чемодан, портплед і друкарську машинку — все мое майно. Знявши шляпу, я витер піт і прихилився до акації, замруживши очі. Вранішнє сонце вже підбивалося ген над степом і припікало мою непокриту голову. Але я не зважав. Думки мої, вся моя істота були зосереджені зараз

лише на одному — прийде чи не прийде Ольга? Єо вона пообіцяла прийти провожати мене до автобуса. Прийде, чи черговий вранішній аналіз Давидових оксалатів не залишить її на це п'яти хвилин вільного часу? А коли прийде, то — чи спитає чому це, виїжджаючи на кілька день, я беру стільки багажу, все своє майно — і чемодан, і портплед, і машинку? Спитає чи не спитає? А якщо спитає, то чи сказати, що я вирішив виїхати назовсім? А якщо сказати, то чи викаже вона сприводу цього жаль? А якщо викаже і попрохає повернутися, то — повернатися чи просто не їхати?

— А! — раптом розітнулося біля самого мого вуха. — Ти вже тут?

Я розплющив очі. Передо мною стояв Давид. Давидові я не казав нічого про мій від'їзд, бо, як бачите, і сам не був певний, що він відбудеться.

— Так, значить, ти таки ідеш? — поплескав Давид мене по плечі. — Ну, що ж, бувай. Щасливої дороги! А он і автобус підкочує. Я зараз виберу тобі місце зручніше, щоб тебе не закачало в дорозі. І перевірю чи справна машина. Щоб не трапилося ще аварії. Ти гляди, не простудися, не висувайся з вікна, не пий сирої води. Як снідатимеш на станції, неодмінно помий перед тим руки...

Я не слухаю навісне Давидове турботливе блягування і дивлюся просто перед собою. Бо просто передо мною стоїть Ольга. Вона ж прийшла разом з Давидом, навіть під руку з ним. І вона пояснює оце мені:

— Давид якраз нагодився. Він саме приніс вранішній аналіз і взявся мене провожати. Моціон йому дуже корисний. А він і не знов, що ви виїжджаєте. Він так жаліє, що ви виїздите. І справді ж — ви добре впливали на нього, ви розважали його і не давали йому зосереджуватися на своїх хворобах...

Ольга говорить все це швиденько, скоса позираючи на годинник на руці. За п'ятнадцять хвилин її вже треба бути в санаторії. На мої чемодани, портпледи і машинку вона не зважає. Автобус вже наповнюється народом і шофер гуде, запрошууючи не баритись.

— А оце, — хапаюся я мерцій, — мої чемодани. Це мої чемодани, Ольго, — кажу я. — Це всі мої чемодани. І портплед, і машинка. І чемодан...

Серце мое стискається, в грудях холоне, руки тремтять. Я чекаю. Я чекаю, щоб Ольга спитала. Спитала чому я забираю з собою всі мої речі. О, спитай! О, спитай! — молюся я.

— Це всі мої чемодани, — шепочу я.

Нарешті Ольга звертає увагу і на чемодани.

— Які гарненькі чемодани! — привітно каже вона. — Де ви їх купували? Але ж чому ви не кладете їх до автобуса. Глядіть, ще забудете, тоді доведеться повернатись!

Світ туманіє довкола і ясний день обертається в чорну ніч.

І в цьому нічному мороці я бачу, як Давид метушливо й запобігливо хапає мої чемодани і намагається волокти їх до багажного місця. Але я чую, як Ольга гукає йому, перехоплюючи його руку :

— Давиде, що ви робите ? Вам же не можна підіймати важких речей. Ви маєте нахил до гили ! Він же може це зробити сам.

Ну, звичайно, я можу це зробити сам.

Я хапаю в праву руку чемодан, в ліву портплед, машинку з зубами — і мерщій тиснуся до автобуса. Шофер гудить настирливо, і треба поспішати. Ольга вже виймає з кишені хусточку, щоб помахати мені, коли, прощаючися, я визирну з вікна. Але я не визирну, не визирну — хай знає, що я не визирну !

Однаке, всівшися, я насамперед визираю.

Ольга з Давидом стоять об руку, і Ольга знову позирає на годинник. Її голова так близько від вікна, що, коли б перехилилися, то на прощання ми можемо навіть поцілуватися. Шофер дає гудок і включає мотор. Зараз автобус рушить.

Я перехиляюся через підвіконня і на секунду, на якусь мить, мене затуманює аромат Ольжиного волосся. Я заплющаюся, витягаю губи — і Давид зразу влучає в них своїми губами. Апетитно він смокає мене на прощання. Потім його губи ковзають вздовж моєї щоки і потрапляють мені в вухо — бо саме цієї секунди шофер дав газ і відпустив гальма. Машина здригається і рушає з місця. Але Давид ще встигає швиденько прошепотіти мені на вухо :

— Слухай ! Ти можеш собі уявити, що всю цю історію з пальцем я просто собі вигадав ? Га ? Правда, здорово ?

Автобус покотив.

І рука моя так і застається піднесена вгору, немов для страшного удару. Але під акацією тріпотить щось біле — то значить Ольга махає мені на прощання хустинкою — і я використовую мій жест для того, щоб помахати їй у відповідь.

Але вітерець вже розвіяв клуби синього бензинового диму, і я бачу, що помилився. Помахи білої хустки — то зовсім не були прощальні привіти мені. То Ольга обмахує лице Давидові, що так розгарячився, метушившися біля моїх чемоданів. Дорога повертає за ріг, і на повороті я ще встигаю побачити, що Ольга держить Давида за руку і уважно дивиться на годинник. Вона рахує йому пульс ...

Харків, 1939 р.